

**Notatka z Europejskiego Seminarium OPCAT i Ombudsmanów
zorganizowane przez Rzecznika Praw Obywatelskich oraz Międzynarodowy
Instytut Ombudsmanów.**

W dniach 13 - 14 września 2011 r. w Warszawie, odbyło się zorganizowane przez Rzecznika Praw Obywatelskich (RPO) oraz Międzynarodowy Instytut Ombudsmanów (IOI) seminarium poświęcone funkcjonowaniu krajowych mechanizmów prewencji.

Powyższe seminarium poprzedzone zostało spotkaniem przedstawicieli Adwokatury Ludowej Austrii z reprezentantami Porozumienia na rzecz Wprowadzenia OPCAT. Omówiono historię powstania Porozumienia OPCAT oraz zasady współpracy z Zespołem „Krajowy Mechanizm Prewencji” w Biurze RPO. Ponadto, delegacja austriacka uzyskała informację na temat sposobu doboru uczestników, którzy chcą działać w ramach Porozumienia.

Seminarium zostało otwarte wystąpieniami Krzysztofa Kwiatkowskiego, Ministra Sprawiedliwości, Ryszarda Kalisza, przewodniczącego sejmowej Komisji Sprawiedliwości oraz Praw Człowieka, Rafaela Ribó, Ombudsmana Katalonii oraz przewodniczącego sekcji europejskiej Międzynarodowego Instytutu Ombudsmanów jak również prof. Ireny Lipowicz, Rzecznika Praw Obywatelskich i dyrektora europejskiej sekcji Międzynarodowego Instytutu Ombudsmanów.

Następnie przedstawiciel SPT¹, prof. Zbigniew Lasocik, przedstawił zasady funkcjonowania krajowych mechanizmów prewencji na podstawie OPCAT² i zasad paryskich³. Jako bardzo istotne gwarancje funkcjonowania mechanizmów wskazał niezależność instytucyjną, finansową oraz osobową.

---

1 Podkomitet ONZ ds. zapobiegania torturom i innemu okrutnemu, niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu.

2 Protokół fakultatywny do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania

3 Zasady przyjęte przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w formie rezolucji (rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 48/134 z dnia 20 grudnia 1993 r.); dotyczą statusu i funkcjonowania krajowych instytucji powołanych do ochrony i promocji praw człowieka.

Kolejne wystąpienie wygłosił Mauro Palmo, członek CPT⁴. Na wstępie podkreślił, że tortury wciąż występują w Europie, a zwłaszcza w pewnych jej regionach. Następnie przedstawił kilka praktycznych rad dotyczących przeprowadzania wizytacji (m.in. kontrola nie tylko miejsc w których są przetrzymywane osoby zatrzymane, lecz także miejsca w których zatrzymani są przesłuchiwani). Podkreślił także wagę informacji zawartych w prowadzonej w kontrolowanej jednostce dokumentacji. Do głównych zadań CPT zaliczył: promowanie dzielenia się informacjami między instytucjami zajmującymi się prewencją tortur, poprawianie spójności standardów, monitorowanie efektywności implementowania rekomendacji przez władze państwowe.

Następnie Barbara Bernath, z APT⁵ przedstawiła krótką historię Stowarzyszenia oraz różne rozwiązania w zakresie implementacji OPCAT. Wskazała także na zalety oraz wady powierzenia tej funkcji Ombudsmanowi.

Pani Profesor Irena Lipowicz, Rzecznika Praw Obywatelskich wygłosiła wystąpienie nt. Ombudsman jako krajowy mechanizm prewencji, w którym przekazała uczestnikom konferencji m. in. powody dla których zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji w Polsce przyjął Rzecznika Praw Obywatelskich oraz dotychczasowe efekty działalności KMP.

Po prezentacjach głównych prelegentów Ombudsman Kraju Basków oraz przedstawiciel szwedzkiego Ombudsmana przedstawili swoje spostrzeżenia dotyczące potrzeby tworzenia instytucji zajmujących się zapobieganiu torturom. Bardzo istotnym wnioskiem wpływającym z ich wystąpień był fakt, iż pomimo funkcjonowania organów kontroli państwowej istnieje potrzeba systematycznych i prewencyjnych wizytacji, realizowanych przez niezależny organ. Podkreślili, iż OPCAT stanowi wartość dodaną w walce przeciwko stosowaniu tortur.

Kolejnym punktem programu były wystąpienia głównych prelegentów dotyczące metodologii przeprowadzanych wizyt, przewodniczącym tej części konferencji był Arne Fliflet, szwedzki Ombudsman parlamentarny. Prelegenci przedstawili etapy przeprowadzanych wizytacji. W zakresie przygotowań podano

---

4 Europejski Kmitet ds. Zapobieganiu Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu

5 Stowarzyszenie na rzecz Zapobiegania Torturom

podstawy wyboru kontrolowanych jednostek, skład grupy oraz powody dla których przeprowadza się wizyty niezapowiedziane lub zapowiedziane. Wskazane zostały poszczególne etapy wizytacji, czyli rozmowa wstępna, ogląd jednostki oraz strategie przeprowadzania rozmów z osobami pozbawionymi wolności.

Drugiego dnia seminarium przewodniczyła prof. Irena Lipowicz. Ostatni panel konferencji rozpoczął się wystąpieniem Pani Haliny Bortnowskiej, zasłużonej działaczki na rzecz praw człowieka, która zwróciła uwagę na potrzebę wyrzucenia kary śmierci nie tylko z obowiązującego prawa, ale przede wszystkim z umysłów ludzkich.

Następnie główni prelegenci swoje wystąpienia poświęcili omówieniu czynności, które powinny być podejmowane po zakończonej kontroli. Barbara Bernath omawiała rodzaje i strukturę raportów przygotowywanych przez mechanizmy (w tym wewnętrzne, tematyczne i roczne). Podkreśliła, iż wszystkie raporty muszą być dokładne, dobrze uargumentowane, adresowane do konkretnych władz, które będą w stanie wcielić ich zalecenia w życie, a także jasne i przejrzyste.

Prof. Lasocik przedstawił interpretację pojęcia pozbawienia wolności, uwięzienia, umieszczenia. W dalszej części omawiał także problematykę rozmowy końcowej z władzami danego ośrodka odosobnienia, opinii zwrotnych dot. raportów, rekomendacji, natychmiastowych reakcji oraz edukacji pracowników danego ośrodka. Podkreślił, iż istnieje wiele instytucji, z którymi mechanizmy mogą wymieniać się informacjami, zaliczył do nich SPT, CPT, APT, organizacje pozarządowe jak również media.

Mauro Palma omówił proces powstawiania raportów. Wskazał także na potrzebę robienia zdjęć w czasie wizytacji, które mogą stanowić dowód naruszania praw osób osadzonych.

Ombudsman Pakistanu zwrócił uwagę na problem oskarżonych o terroryzm przebywających w miejscach pozbawienia wolności, do których instytucje inne niż odpowiedzialne za bezpieczeństwo nie mają dostępu. Prof. Lipowicz zaznaczyła, że w polskim porządku prawnym RPO ma wstęp do wszystkich miejsc odosobnienia.

Następnie dyskutowano nad rolą parlamentów w związku z mechanizmem kontroli (uchwalanie budżetu i zmiany prawa). Poruszono również kilka kwestii dot. praktycznych problemów spotykanych podczas wizytacji.

Po zakończonej konferencji miało miejsce spotkanie przedstawicieli Adwokatury Ludowej Austrii z pracownikami Zespołu KMP. Na początku Zastępca RPO, Pan Stanisław Trociuk, przybliżył historię powstania Mechanizmu oraz problemy jakie były związane z przejściem tej roli przez polskiego Ombudsmana. Ponadto, przedstawiona została metodologia realizowanych w Polsce wizytacji. Przedstawiciele austriackiego urzędu interesowały szczególnie narzędzia jakie są do dyspozycji wizytujących w przypadku odrzucenia zawartych w raportach powizytacyjnych rekomendacji oraz problemy jakie występują w trakcie realizowanych czynności.

Przygotował: Wojciech Sadownik